

УДК 341.43:314.151.3-054.73
doi 10.7251/PR5618167B
Оригинални научни чланак

MEĐUNARODNI KAZNENOPRAVNI ODGOVORI NA AKTUALNU MIGRANTSKU KRIZU¹

Dr. sc. Vanda Božić, znanstveni suradnik*
Prof. dr Željko Nikac**

Apstrakt: Autori se u radu bave veoma aktualnim pitanjem i globalnim problemom ilegalnih migracija koje su eskalirale u današnje vrijeme prvenstveno kao posljedica ratnih sukoba. Prvi dio rada obuhvaća pojmove i karakteristike migracija te nezakonitih prijelaza državne granice. Ukazano je na distinkciju između nezakonitih prijelaza državne granice i krijumčarenja ljudi. Drugi dio rada obrađuje međunarodni pravni okvir za sprečavanje i suzbijanje nezakonitih migracija i krijumčarenja ljudi, s osvrtom na pravo Europske unije. U trećem dijelu rada napravljen je prikaz i analiza nezakonitih prijelaza državne granice prema državama regije. U zaključnim razmatranjima navode se mogući prijedlozi *de lege ferenda* s ciljem sprečavanja i suzbijanja ilegalnih migracija i krijumčarenja ljudi te sveobuhvatnije kontrole državnih granica.

Ključne riječi: međunarodni kaznenopravni okvir, nezakonite migracije, krijumčarenje ljudi, državna granica, Hrvatska, Srbija, EU.

* Pravni fakultet, Sveučilište u Zagrebu, Trg Republike Hrvatske 14, 10000 Zagreb, e-mail: vanda.bozic@pravo.hr

** Kriminalističko-policijska akademija, Beograd, e-mail: zeljko.nikac@kpa.edu.rs

¹ Rad je pisan u okviru potpore Hrvatske zaklade za znanost i odobrenog projekta pod br. 1949. „Multidisciplinary Research Cluster on Crime in Transition – Trafficking in Human Beings, Corruption and Economic Crime“.

Rad je nastao i kao rezultat rada na projektu „Razvoj institucionalnih kapaciteta, standarda i procedura za suprotstavljanje organizovanom kriminalu i terorizmu u uslovima međunarodnih integracija“ pod br. 179045. MPNTR RS.

1. Uvod

Migracije stanovništva su pojava poznata u povijesti ljudske civilizacije od najstarijih dana njenog nastanka, pa sve do današnjih dana. U prošlosti je do migracijskih procesa uglavnom dolazilo zbog ratnih sukoba, izvanrednih situacija, poput prirodnih nesreća i nepogoda, posebno usljed gospodarskih razloga, siromaštva i nezaposlenosti. Migracije stanovništva dovodile su do porasta stope kriminaliteta. U novijoj svjetskoj povijesti, u periodu prošlog stoljeća i u današnje vrijeme, zabilježeni su snažni migracijski pokreti naročito nakon velikih ratnih sukoba. Tako je poslije I svjetskog rata došlo do snažnih migracijskih kretanja stanovništva iz ratom razorene i uništene Europe ka državama SAD, Kanadi i Australiji. Čitave obitelji Iraca, Talijana, Poljaka, kao i ljudi s naših prostora prelazile su Atlantik i odlazile u “novi svijet” s idejom novog početka. Trend migracija održao se sve do početka II svjetskog rata, kada je situacija bila dramatična, jer je iz Europe krenuo migracijski val Jevreja i običnih ljudi antinacista, pacifista, koji su pokušali sačuvati goli život. Amerika je u to vrijeme bila “obećana zemlja” i zadnji spas za nekoliko tisuća ljudi koji su pokušavali da se domognu njenih obala. Situacija je bila još teža poslije završetka II svjetskog rata, kada se više milijuna ljudi uspjelo primaknuti državama SAD, Kanade i Australije.² U ove zemlje nisu dolazili samo ljudi s prostora Europe već i stanovništvo s prostora Afrike, Azije i arapskih zemalja koji su sa sobom donijeli svoju kulturu, mentalitet i običaje. Većina doseljenika se, po pravilu, snašla i postala je relativno dobro prihvaćena u novim sredinama.

U drugoj polovini prošlog stoljeća val migracija uslijedio je poslije velikih *regionalnih sukoba s međunarodnim posljedicama*, kao što su bili ratovi u Koreji, Vijetnamu, rat između Izraela i arapskih zemalja. Ratni sukobi na prostorima nekadašnje Jugoslavije opet su doveli do snažnog migracijskog procesa ka “matičnim” zemljama, državama u okruženju, EU, SAD, Kanadi i Australiji.

Gospodarske migracije su bile i ostale veoma prisutne posebno od 70-ih godina prošlog stoljeća kada je veliki broj migranata iz nerazvijenih zemalja došao na “privremeni rad” u države EU i druge razvijene zemlje.

Početak III tisućljeća nije, nažalost, značio i kraj ratnih sukoba u svijetu pa time ni smanjenje procesa migracija. Pokret poznat pod nazivom “Arapsko proljeće” označio je početak pobune protiv tadašnjih vlasti u velikom broju arapskih (muslimanskih) zemalja na sjeveru Afrike i Bliskom istoku. Posli-

² Ignjatović, Đ., *Kriminologija*, Dosije, Beograd, 2007, str. 172.

je početnih građanskih protesta i marševa, ovaj pokret je doveo do eskalacije sukoba i ratnih strahota u Libiji, Siriji, Iraku i još nekim drugim zemljama. Građanski rat u Siriji traje još i danas, poslije sedam godina odnio je velik broj ljudskih života, dok je materijalna šteta enormna. To je izazvalo veliki izbjeglički val i najnoviju migrantsku krizu koja traje do dan-danas, sa velikim brojem izbjeglica koji su, bježeći od rata, potražili utočište u državama EU, Turskoj i okolnim zemljama. Pored toga, pokret je inspirirao i doveo do manjih protesta u zemljama izvan arapskog svijeta, kao što je bio slučaj u SAD, gdje je pokrenut građanski protest "Okupirajmo Wall Street."³

Odgovor država i međunarodne zajednice na aktualnu migrantsku krizu ima svoj međunarodni legislativni i operativni (funkcionalni) aspekt suzbijanja nezakonitih migracija. Pored promjene elemenata vanjske politike koji utiču na nastanak i razvoj ilegalnih migracija, važan korak je međunarodni kaznenopravni odgovor na ilegalne migracije. Na toj osnovi države uspostavljaju i razvijaju međunarodnu kaznenopravnu suradnju u suzbijanju ilegalnih migracija, kao i kaznenih djela povezanih s njima.

2. Pojmovno određenje i dimenzije migracija – etiologija, fenomenologija i viktinologija –

Migracije (lat. *migratio*) su pojam koji znači seobu, u širem smislu njime se označavaju različiti oblici mobilnosti ljudi prije svega, ali i životinja. U doktrini i praksi ima više različitih definicija ovog pojma. Po našem mišljenju, možemo prihvatiti određenje specijalizirane Međunarodne organizacija za migracije (IOM – *International Organization for Migration*), prema kojoj se *migracije* definiraju kao *kretanje ljudi ili grupa ljudi preko granica država i unutar njih, bez obzira na distancu koja se pritom prelazi, uzroke i okolnosti pod kojima se kretanje odvija*.⁴

U našoj leksikografskoj literaturi pod migracijama se smatra *preseljenje ili premještanje stanovništva unutar granica jedne države* (unutrašnje migracije) *i iz jedne države u drugu* (spoljne migracije).⁵

³ Šire: Browsers, Michaëlle, *Political Ideology in the Arab World: Accommodation and Transformation*, 2009, New York: Cambridge University Press.

Vidi i: Goldstone, Jack A.; Hazel, John T., Jr. (2011), *Understanding the Revolutions of 2011: Weakness and Resilience in Middle Eastern Autocracies*, Foreign Affairs.

⁴ *Glossary on migration*, International Organization for Migration, Geneva, 2011, str. 62–63.

Šire: Mijalković, S., Žarković, M., *Ilegalne migracije i trgovina ljudima*, Kriminalističko-policijska akademija, Beograd, 2012.

⁵ Mastilo, N., *Rečnik savremene srpske geografske terminologije*, Geografski fakultet Univerziteta u Beogradu, Beograd, 2001, str. 228

U pogledu *etiologije* migracija, uzroci i uvjeti migracija su različiti, mogu biti prirodni i društveni.⁶ Prirodni uvjeti su geografski, klimatski, hidrološki i geološki, koji su u ranijem razdoblju stimulirali migracije stanovništva u svijetu.⁷ Tu spadaju i prirodne katastrofe i druge izvanredne situacije: akcidenti, havarije, tehničko-tehnološki incidenti, infektivne i zarazne bolesti, posljedice ratnih sukoba.⁸

U širem smislu, društveni čimbenici potječu iz zajednice, odnose se na političke i ekonomske odnose u društvu, u konkretnom vremenu. Na migracije posebno utječu društveni konflikti, ratovi i sukobi na vjerskoj, etničkoj i rasnoj osnovi kao što je to bio slučaj na prostorima nekadašnje SFRJ. Kriminalitet i njegovi najteži pojavni oblici od velikog su značaja na migracije i potrebu ljudi da *pobjegnu* u uređene i sigurnije zemlje. Ekonomski faktori su značajni uzroci migracija, među kojima posebno skrećemo pažnju na siromaštvo, nezaposlenost, niske plaće i u konačnici, nizak standard građana.⁹ Ekonomski razlozi su stalno prisutni i oni su glavni razlog stalnog priliva migranata i pritiska na razvijene zemlje poput SAD, Kanade, Australije i država EU, s obzirom na to da pružaju bolje šanse za posao, obrazovanje i, na kraju, normalan život.

U *fenomenološkom* smislu migracije imaju različite pojavne oblike i klasificirane su po različitim kriterijima.¹⁰ Razlikujemo: a) *prisilne* i *dobrovoljne* (prema uvjetima i ciljevima), b) *individualne* i *kolektivne* (kvantitet), c) *organizirane* i *neorganizirane* (organizacija), d) *privremene*, *povremene* i *trajne* (vremenski okvir), e) *unutrašnje* i *međunarodne* (teritorij).¹¹

Posebno je značajna podjela migracija prema pravnom osnovu migracijskih tokova na *legalne* (regularne) i *ilegalne* (neregularne). Legalne migracije se odvijaju prema nacionalnoj legislativi država, dok su ilegalne su-

⁶ Više: Božić, V., Nikač, Ž., *Criminal law responses to smuggling of people in Croatia and Serbia with the analysis of situation and trends*, Conference Proceedings of the International Scientific Conference „Towards a better future: the rule of law, democracy and polycentric development“ Bitola, Faculty of Law Kičevo, „St. Kliment Ohridski“, University Bitola, Center for Scientific Research at the Faculty of Law Kicevo, 2018, p. 304–315.

⁷ *Monitoring disaster displacement in the context of climate change*, UN Office for the Coordination of Humanitarian Affairs and the Internal Displacement Monitoring Centre, 2009, p. 8.

⁸ Žarković, M., Mlađan, D., Bjelovuk, I., *Specifičnosti kriminalističkog postupanja na mestu događaja u uslovima velikih akcidenata – vanrednih situacija*, NBP No. 2, Vol. XIV, Beograd, 2009, str. 185–202.

⁹ International Labour Office (ILO), *Global Employment Trends 2012, Preventing a deeper jobs crisis*, 2012, Geneve, p. 10.

¹⁰ Babović, M., „Savremeni migracijski tokovi u svetu“, *Škola o prisilnim migracijama*, Grupa 484 & IAN, Beograd, 2006, str. 5–6.

¹¹ Mijalković, S., *Suprotstavljanje trgovini ljudima i krijumčarenju migranata*, Službeni glasnik i Institut za uporedno pravo, Beograd, 2009, str. 46.

protne propisima država (porijekla, tranzita i odredišta). *Međunarodne* migracije su značajne zbog elementa inozemnosti koji podrazumijeva uključenost većeg broja država, međunarodnih organizacija i subjekata koje karakterizira značajna mobilnost i strano državljanstvo. Posebnu pažnju privlače modaliteti migracija u formi kombinacija različitih vrsta, krijumčarenja ljudi i trgovanja ljudima.¹²

Ilegalne migracije su glavni generator aktualne migrantske krize. U pitanju je, kako je navedeno, kretanje ljudi suprotno propisima država porijekla, tranzita i krajnjeg odredišta. Upravo je protupravnost glavni element ove vrste migracija i ona se različito iskazuje u odnosu na porijeklo i teritorij država. U slučaju država porijekla u pitanju je prijelaz državne granice bez adekvatne putne isprave, suprotno uvjetima za izlazak iz određene države. U odnosu na države tranzita i krajnje destinacije protupravnost se ogleda u neispunjavanju uvjeta za ulazak, boravak ili rad u tim zemljama (boravišne i radne dozvole).¹³

Ilegalne migracije mogu biti neorganizirane, *poluorganizirane* i *organizirane*. U pitanju su prvenstveno samoinicijativne migracije pojedinaca ili manjih grupa ljudi, s manjim stupnjem organiziranosti, kao i one koje vode organizirane kriminalne grupe.¹⁴ Najopasnije su, svakako, organizirane nezakonite migracije iza kojih stoje organizirane kriminalne grupe koje imaju podršku korumpiranih graničnih službenika policije i carine. Organizirane kriminalne grupe rukovode krijumčarenje migranata, predmet su posmatranja kroz prizmu Palermo konvencije i Dopunskih protokola: I – za prevenciju, suzbijanje i kažnjavanje trgovanja ljudima, ženama i djecom i II – protiv krijumčarenja migranata kopnom, morem i zrakom.¹⁵

Stanje i kretanje migracija u Europi ukazuje na činjenicu da je danas situacija daleko najteža i posve alarmantna. Na početku XXI stoljeća bilo je oko 150 milijuna migranata u svijetu, da bi samo pet godina kasnije ovaj broj porastao na 190 milijuna. Krajem prvog i početkom drugog desetljeća taj broj

¹² Božić, V., *Krijumčarenje ljudi i trgovanje ljudima u hrvatskom kaznenom zakonodavstvu i sudskoj praksi (analiza stanja de lege lata uz prijedloge de lege ferenda)*, Zbornik Pravnog fakulteta Sveučilišta u Rijeci, 2015, br. 36, str. 845–874.

¹³ Više: Nikač, Ž., Božić, V., „Suzbijanje kaznenih djela ilegalnih migracija na području Regije s posebnim osvrtom na Republiku Hrvatsku i Republiku Srbiju“, *Pravna riječ*, 2016, str. 193–220.

¹⁴ Филиповски, З., *Откривање и спречавање на илегалната миграција и трговија со луѓе во Република Македонија*, Факултет за безбедност, Скопје, 2002, str. 40.

¹⁵ *UN Convention against Transnational Organized Crime*, UNCATOC, UN, Treaty Series, vol. 2225, 2000.

Vidi i: Nikač, Ž., *Palermo konvencija i Dopunski protokoli u funkciji suzbijanja organizovanog kriminala*, Zbornik KPA, Beograd 2015, str. 265–290.

je narastao na oko 200 miliona migranata.¹⁶ Zemlje *ex* SFRJ i naše regije veoma su pogođene migracijskim procesima, posebno u gospodarskom i sigurnosnom smislu. Vjerujemo da je rapidni rast broja migranata moguće zaustaviti usuglašenom zajedničkom akcijom te, prije svega, otklanjanjem uzroka i uvjeta za nastanak i razvoj migracijskih procesa.

Viktimološka dimenzija migracija polazi od ljudi – subjekata migracija i *de facto* žrtava u širem smislu. Stoga međunarodna zajednica i EU pokušavaju predvidjeti ne samo stroži režim prelaza granica, tranzita i boravka stranaca, administrativne i prekršajne mjere, već sagledati potrebe brojnih izbjeglica kako bi im mogli pomoći u njihovom zbrinjavanju. U pogledu kaznenopravne reakcije država, glavna meta su organizatori krijumčarenja ljudi iz svijeta organiziranog kriminaliteta, dok se običnim migrantima garantiraju osnovna ljudska prava i slobode. Po pravilu, najviše migranata primaju razvijene velike zemlje poput SAD, Kanade, V. Britanije, Francuske, Nemačke i Rusije, kao i neke bogate arapske zemlje (Saudijska Arabija, UAE, Katar).¹⁷

3. Međunarodni pravni okvir za suzbijanje migracija

Na listi *izazova, rizika i prijetnji* po nacionalnu sigurnost država i međunarodnu sigurnost, nezakonite migracije danas zauzimaju veoma visoko mjesto, prije svega imajući u vidu obim ovog procesa i teritorija zahvaćenog izbjegličkim (migrantskim) valom. Stoga je neophodan usaglašen društveni odgovor koji uključuje legislativni i operativni (funkcionalni) aspekt kako na međunarodnom, tako i na nacionalnom nivou.

Legislativni odgovor podrazumijeva međunarodni pravni okvir za suzbijanje migracija na osnovu kojeg su države u obavezi uskladiti norme svog nacionalnog zakonodavstva. Dobar pravni okvir je neophodna pretpostavka društvene reakcije i adekvatnog operativnog odgovora specijalizovanih državnih organa za borbu protiv organizovanog kriminala.

a) Konvencija protiv transnacionalnog organiziranog kriminaliteta¹⁸ i Dopunski protokoli (I-II) su nesporno najvažniji pravni izvor u suzbi-

¹⁶ *The IOM World Migration Report 2010*, p. 1. Šire: *Trends in International Migrant Stock: The 2008 Revision*, UN Department of Economic and Social Affairs, p. 1-3, dostupno na: <http://esa.un.org/migration/p2k0data.asp>, (27. 8. 2018).

¹⁷ *Ibid.*

¹⁸ Božić, V., Nikač, Ž., *Criminal incriminations based on the United Nations Convention Against Transnational Organized Crime in the criminal legislation of the Republic of Croatia and the Republic of Serbia*, Светиклиментовите пораки за етиката, моралот и вредностите, St. Clements's messages for ethics, morality and values, Fakultet za bezbednost, Skopje, 2016, str. 89–111.

janju ilegalnih migracija. Palermo konvencija, donesena još 2000. godine s ciljem suzbijanja najtežih pojava oblika transnacionalnog organiziranog kriminaliteta, predstavlja revolucionarni međunarodni dokument u ovom problemu. Najvažnija rješenja Konvencije odnose se na uspostavljanje specijalnih istražnih tehnika (metoda) za suzbijanje organiziranog kriminaliteta, osnivanje specijalnih organa država za borbu protiv organiziranih kriminalnih grupa i harmonizaciju normi nacionalnog zakonodavstva država potpisnica u skladu s Konvencijom.

Svrha konvencije je elaborirana u čl. 1 u smislu unaprjeđenja suradnje u borbi protiv transnacionalnog organiziranog kriminaliteta. Konvencija se primjenjuje na *prevenciju, istragu i sudski progon*: a) svih teških zločina (kaznenih djela kažnjivih kaznom zatvora od najmanje četiri godine); b) učešća u organiziranim kriminalnim grupama, pranja dobiti stečene kriminalnim radnjama; c) akata korupcije i d) ometanja provođenja pravde kao kaznenog djela.¹⁹ U kontekstu teme posebno je važna i borba protiv svih vidova korupcije s obzirom na to da korupcija olakšava nezakonite migracije i kriminalne akte.

Države su se obvezale da će surađivati u istrazi, progonu i sudskom postupku u vezi s kaznenim djelima inkriminiranim Konvencijom te da će pružiti najširu moguću pravnu pomoć.²⁰ Shodno tome, predviđene su zajedničke istrage i *zajednički istražni timovi* (JIT – Joint Investigation Team).²¹ Tako je na nivou EU usvojen poseban akt pod nazivom *Priručnik za zajedničke istražne timove*, prema kojem „zajednički istražni tim pruža najbolju platformu da se opredijeli optimalna strategija istrage i kaznenog progona“.²² Usvojeni su *procesni mehanizmi podrške* u kaznenom postupku: prijenos kaznenog postupka, izvješća iz kaznene evidencije, kažnjavanje za ometanje pravde, zaštita svjedoka, pomoć i zaštita žrtava kao i mjere za poboljšanje policijske suradnje.

b) Protokol protiv krijumčarenja migranata kopnom, morem i zrakom (II) još u preambuli ističe potrebu djelotvorne borbe protiv krijumčarenja migranata kopnom, morem i zrakom, sveobuhvatnu međunarodnu suradnju koja obuhvaća razmjenu informacija, zajedničke aktivnosti država i mjere na nacionalnom, regionalnom i međunarodnom

¹⁹ Čl. 3 UNCATOC.

²⁰ Čl. 18. *Ibid.*

²¹ Više: Nikač, Ž., Božić, V., Simić, B., *Joint investigative teams as a mechanism of The UN Convention against transnational organized crime*, Tematski zbornik radova učesnika 7. međunarodnog naučnog skupa „Archibald Reiss days“ 2017, p. 269–283.

²² *JITs Practical Guide, CoE*, 04.11.2011 (15790/1/11, REV 1)

nivou.²³ Међународна сарадња је императив у сузбијању ове појаве с обзиром на експанзију организованих криминалних група кривљачара миграната, стога је неопходно заштитити не само државе, већ и мигранте и њихове животе.

Мигранти се у Протоколу третирају као особе чија се лична ситуација злоупотреба из материјалних побуда и лукративних мотива, што је инкриминирано кроз казнена дјела *тргованје људима* и *кривљачарење људи*.²⁴ Ради се о казним дјелима транснционалног карактера, насталим као резултат активности организованих криминалних група. Ваља напоменути да мигранти неће бити изложени казном прогону јер се сматрају оштећенима у поступцима против организатора и других учесника кривљачарења. Државе потписнице су се обвезале усвојити законске мјере и установити казнена дјела која се односе на стицање финансијске или друге материјалне користи у вези с кривљачарењем миграната као и радњи које омогућавају кривљачарење (производња, посједовање или набавка лажних докумената). Постоји и обвеза потписница да утврде отеготне околности које угрожавају животе или сигурност миграната те повлаче нехуман или деградирајући третман и експлоатацију миграната.

Државе потписнице морају подузети мјере *спрјечавања кривљачарења људи и сарадње* у борби против кривљачарења миграната *morem* као и на заједничким границама. Оне обухваћају: тачке укrcавања, одређишта, итерер, пријевознике и пријевозна средства за које се зна или сумња да користе групе за организовани криминалитет као и идентитет и методе њихових организација и група, аутентичност и форму путних докумената држава потписница и крађе или злоупотребе празних путних докумената; средства и методе скривања особа и транспорта, протузаконито мијењање, репродукцију или другу злоупотребу путних докумената; законска искуства, праксу и мјере спрјечавања и борбе против ових радњи.²⁵ У борби против кривљачарења миграната важно мјесто заузимају едукација кадрова и сарадња држава потписница.²⁶

²³ Пreamбула се правно ослања на Резолуцију УН бр. 54/212 од 2. 12. 1999. године, у којој се посебно наводе друштвено-економски и међународни контекст *миграција* у свијету.

Више: Никач, Ж., Божић, В., *The Fight Against People Smuggling in the Region with Special Reference to the Republic of Croatia and Republic of Serbia*, Comparative Security Systems of Neighbouring Countries: Similarities, Differences and Cooperative, International Monograph, Faculty of Business Studies and Law University Union of Belgrade, 2018, p. 393–416.

²⁴ Шире: Божић, В., Лисићар, Н., Мудрић, М., „Казненoправни аспекти кривљачарења људи у Републици Хрватској с освртом на медитеранску кризу – анализа стања и препоруке де леге ференда“, *Правни живот* бр. 9 (2015), 578 1-848, стр. 283–301.

²⁵ Протокол II, чл. 8–13.

²⁶ *Ibid*, чл. 14–15.

Posebno važan dio odnosi se na mjere *pomoći i zaštite* migranata (osobito žena i djece), njihovih prava, kao što su pravo na život, zaštita od torture i drugih okrutnih, nehumanih, ponižavajućih postupaka i kazni.²⁷

c) Recommended Principles and Guidelines on Human Rights and Human Trafficking tretira trgovanje ljudima kao organizirano kretanje ljudi u cilju ostvarenja profita, a dodatnu osnovu razdvajanja čine prijevara, sila ili prinuda u cilju eksploatacije.²⁸ Neizostavni pratitelj je narušavanje zdravlja i gubitak života migranata koji borave u nepodnošljivim higijenskim, sanitarnim i zdravstvenim uslovima.²⁹ Svakako najteže su posljedice *eksploatacija* migranata od strane kriminalnih organizacija, naročito u formi radnog i seksualnog iskorištavanja.³⁰

d) Od ostalih značajnih izvora navodimo: *Konvencija Vijeća Europe o suzbijanju trgovanja ljudima*,³¹ *Direktiva 2011/36/EU Europskog parlamenta i Vijeća o prevenciji i borbi protiv trgovanja ljudima i zaštiti žrtava trgovanja ljudima*,³² *Okvirna odluka Vijeća Europe 2001/220/PUP o položaju žrtava u kaznenom postupku*³³ i *Direktiva Vijeća EU 2004/83/EZ*³⁴ *o boravišnim dozvolama državljanima trećih zemalja koji su žrtve ilegalnih migracija i surađuju s nadležnim organima*. U pitanju su uglavnom sistemska pravna rješenja u vezi sa kojim je doneseno više preporuka, zaključaka i akata za implementaciju.

²⁷ *Ibid*, čl. 16.

²⁸ Recommended Principles and Guidelines on Human Rights and Human Trafficking, dostupno na: <http://apflnet.ilo.org/resources/recommended-principles-and-guidelines-on-human-rights-and-human-trafficking>, 2002, p. 9 (31. 8. 2018).

²⁹ Više: Hansen, E., Donohoe, M., „Health Issues Of Migrant And Seasonal Farmworkers“, *Journal of Health Care for the Poor and Underserved*, Vol. 14, No. 2, 2003, p. 153–164.

³⁰ Više: Božić, V., *Labor exploitation as the most common form of the crime of trafficking in human beings in spite of the state border control and the labor market*, Zbornik radova Pravnog fakulteta u Nišu, 2016, str. 335–352.

³¹ Council of Europe Convention on Action against Trafficking in Human Beings, Warsaw, 16/05/2005, CETS No. 197, Zakon o potvrđivanju Konvencije Vijeća Europe o suzbijanju trgovanja ljudima; NN, MU, br. 7/2007.

³² Directive 2011/36/EU of the European Parliament and of the Council of 5 April 2011 on preventing and combating trafficking in human beings and protecting its victims, and replacing Council Framework Decision 2002/629/JHA, Official Journal of the European Union L 101/1.

³³ Okvirna odluka Vijeća od 15. ožujka 2001. o položaju žrtava u kaznenom postupku (2001/220/PUP), „Službeni list EUL“ 082/1.

³⁴ Directive 2004/83/EZ od 29. travnja 2004. o minimalnim standardima za kvalifikaciju i status državljanina treće zemlje ili osoba bez državljanstva kao izbjeglica ili osoba kojima je na drugi način potrebna međunarodna zaštita te o sadržaju odobrene zaštite, „Službeni list EUL“ 304/12.

4. Nezakoniti prijelazi državne granice na području regije

Osnovni razlog napuštanja države rođenja godinama je bio temeljen na dobrovoljnoj osnovi *trbuhom za kruhom* u nadi pronalaska bolje plaćenog posla i time kvalitetnijeg života. Mogućnost dobivanja radnih dozvola u željenoj državi i legalni odlazak iz države porijekla vrlo često je, većini, bila nedostižna želja. Tako su ljudi, nezadovoljni situacijom u svojoj zemlji, nezakonito prelazili državne granice i nastanjivali se u više-manje željenim državama, radili bez potrebnih papira kako ih nitko ne bi protjerao iz zemlje dok se na *neki način* ne snađu. Tamna brojka nezakonito nastanjenih migranata koji rade ilegalno, dosta je velika.³⁵ Međutim, posljednjih godina situacija je, bar na području Europske unije, otvaranjem zajedničkog tržišta rada među državama članicama, postala umnogome riješena. S druge strane, tek posljednjih nekoliko godina mladi ljudi napuštaju svoju državu i zbog obrazovanja i mogućnosti ulaganja u svoje znanje, jer je i na tom polju tržište Europske unije postalo na *neki način* dostupno svima.

Ukoliko pogledamo analizu stanja i kretanja stanovništva na području bivše Jugoslavije, prije njezina raspada 1991. godine, i sadašnjeg brojčanog stanja prema popisima stanovništva u državama regije, proteklih godina, situacija je i više nego alarmantna.

U Hrvatskoj je, prema posljednjem popisu stanovništva iz 2011. godine živjelo 4.284.889 stanovnika, dok je u istoj državi 1991. godine, bilo prijavljeno 4.760.344 stanovnika.³⁶ Hrvatska bilježi drastičan pad broja svog stanovništva i to za 475.455 ljudi, što predstavlja gubitak od preko 10%.

Bosna i Hercegovina iz 1991. godine bilježi 4.377.033 stanovnika. Posljednji popis stanovništva učinjen je 2013. godine, kada je evidentirano 3.531.159 stanovnika.³⁷ Brojčana razlika od 845.874 stanovnika manje više je nego evidentna i zabrinjavajuća.

Srbija je 1991. godine imala 7.822.795 stanovnika, dok je dvadeset godina kasnije, prema popisu iz 2011. godine zabilježen pad broja stanovnika na 7.186.862, što čini 635.933 manje državljana.³⁸

Makedonija je prije raspada zajedničke države imala 2.033.964 stanovnika, dok prema službenim podacima iz 2002. godine ova najjužnija bi-

³⁵ Više: Nikač, Ž., Božić, V., „Suzbijanje kaznenih djela ilegalnih migracija na području regije s posebnim osvrtom na Republiku Hrvatsku i Republiku Srbiju“, *Pravna riječ*, 2016, str. 193–220.

³⁶ Izvor: Državni zavod za statistiku Republike Hrvatske, 2013. godine.

³⁷ Prema podacima Agencije za statistiku Bosne i Hercegovine, 2013. godine.

³⁸ Prema podacima Republičkog zavoda za statistiku Republike Srbije, 2012. godine.

vša Republika ima evidentiranih 2.040.929 svojih državljana, što se još tada činilo da Makedonija nema problem s iseljavanjem svog dijela stanovništva u za život atraktivnije krajeve. Valja napomenuti kako Makedonija od tada nije službeno provela popis stanovništva, iako je to bila dužna napraviti, sukladno pravu Europske unije, tako da, za sada, ne možemo sagledati pravo stanje.

Republika Slovenija imala je 1.962.606 stanovnika dok je bila u sastavu bivše Jugoslavije, dok prema podacima iz 2014. godine ima 2.061.085 stanovnika. Jedino je ova najzapadnija država bivše SFRJ očuvala u velikoj mjeri svoje stanovništvo i povećala ga za 98.479 stanovnika.

Isto tako, Crna Gora je, prema posljednjem popisu stanovništva, za vrijeme zajedničke države imala 615.267 stanovnika. Međutim, prema popisu iz 2011. godine broj stanovnika je, u odnosu na navedeni, porastao za skoro 10.000, tako da sada bilježi 625.266 stanovnika.

Navedenu razliku u broju stanovništa možemo vidjeti u tablici pod brojem 1.

	U sastavu ex YU	Samostalna država	Razlika
Hrvatska	4.760.344	4.284.889	- 475.455
Srbija	7.822.795	7.186.862	- 635.933
Slovenija	1.962.606	2.061.085	+ 98.479
Crna Gora	615.267	625.266	+ 9.999
Bosna i Hercegovina	4.377.033	3.531.159	- 845.874
Makedonija	2.033.964	2.040.929	+ 6.965
Ukupno regija	21.572.009	19.730,190	- 1.841.819

Tablica br. 1. Broj stanovnika država regije prije i poslije raspada ex YU

Područje regije, s obzirom na geografski položaj, vrlo je aktualan pravac migrantima iz istočnih zemalja ka Zapadu, a koji izazvani ratnim sukobima i situacijama više sile bivaju primorani da napuste svoju zemlju. Nezakonit prijelaz državne granice prema propisima hrvatskog kaznenog zakonodavstva smatra se prekršajem,³⁹ dok je prema propisima srpskog krivičnog zakonodavstva inkriminirano kao krivično djelo... *Ko bez propisane dozvo-*

³⁹ Vidi: Prekršajni zakon, „Narodne novine“, br. 107/07, 39/13, 157/13, 110/15, 70/17.

*le pređe ili pokuša da pređe granicu Srbije, naoružan ili upotrebom nasilja, kazniće se.*⁴⁰

Nadalje, oblik organizirane pomoći i omogućenja nezakonitog prijelaza državne granice – krijumčarenje ljudi, inkriminirano je čl. 326 st. 1 KZ RH... *Tko iz koristoljublja omogući ili pomogne drugoj osobi nedozvoljeno ući, izići, kretati se ili boraviti u Republici Hrvatskoj ili drugoj državi članici Europske unije ili potpisnici Šengenskog sporazuma*⁴¹... kao i čl. 350 st. 2 KZ RS... *Ko u nameri da sebi ili drugom pribavi kakvu korist, omogućava drugom nedozvoljeni prelaz granice Srbije ili nedozvoljeni boravak ili tranzit kroz Srbiju, kazniće se...*

U nastavnoj analizi ukazat ćemo na broj nezakonitih prijelaza hrvatske državne granice prema susjednim zemljama, državama regije. Pregledna situacija prikazana je u tablici pod rednim brojem 2.

Najviše ilegalnih prijelaza u 2016. godini bilo je na državnoj granici prema Sloveniji (2043), dok je u 2017. godini najviše nezakonitih prijelaza državne granice bilo prema Srbiji (1459). Veliku brojku zauzimaju nezakoniti prijelazi na nepoznatom dijelu granice ili u dubini teritorija države. U 2016. godini zabilježen je takav 1.101 nezakonit prijelaz, dok su u 2017. godini evidentirani 1743.

Na drugom mjestu prema broju nezakonitih prijelaza u 2016. godini su oni na granici prema Bosni i Hercegovini (572), dok su u 2017. godini na drugom mjestu nezakoniti prijelazi državne granice prema Sloveniji (1,149).

Na trećem mjestu u 2016. godini su nezakoniti prijelazi državne granice prema Srbiji (517), dok su u 2017. godini na trećem mjestu prema Bosni i Hercegovini (359).

Gledano ukupno u posljednje dvije godine, granica prema Sloveniji još uvijek je na prvom mjestu po brojnosti nezakonitih prijelaza (3,192) i bilježi pad u odnosu na 2016. godinu. Na drugom mjestu po broju nezakonitih prijelaza su granični prijelazi prema Srbiji (1,976), dok su na trećem mjestu granični prijelazi prema Bosni i Hercegovini (931).

Tijekom 2017. zabilježen je znatno veći broj ilegalnih prijelaza na nepoznatom dijelu granice kao i onih zatečenih u dubini teritorija (1,743) u odnosu na 2016. godinu (1,101).

⁴⁰ Krivični zakonik Republike Srbije, „Sl. glasnik RS“, br. 85/05, 88/05 – ispr., 107/05 – ispr., 72/09, 111/09, 121/12, 104/13, 108/14.

⁴¹ Kazneni zakon RH, „Narodne novine“, br. 125/11, 144/12, 56/15, 61/15, 101/17.

Na granici prema	2016.	2017.	2017. U RH	2017. Iz RH	Vraćeni iz inozemstva	U dubini
Sloveniji	2.043	1149	118	480	551	-
Mađarskoj	16	25	4	19	2	-
Srbiji	517	1459	1455	4	-	-
Crnoj Gori	132	48	44	4	-	-
BIH	572	359	327	32	-	-
Pomorski i zračni promet	115	25	14	11	-	-
Nepoznati dio granice ili zatečeni u dubini teritorija	1.101	1.743	-	-	-	1.743
Ukupno	4.496	4.808	1.962	550	553	1.743

Tablica br. 2. Nezakoniti prijelazi državne granice prema susjednim zemljama⁴²

Valja napomenuti kako, u skladu sa Zakonom o schengenskim granicama⁴³ i Direktivom 2004/38/EZ,⁴⁴ državljani Europske unije podliježu osnovnoj graničnoj kontroli, dok drugi državljani podliježu temeljnoj graničnoj kontroli.

U tablici pod rednim brojem 3 prikazani su nezakoniti prijelazi državne granice prema državljanstvu u 2016. i 2017. godini, te shodno tome, i razlika koja se odnosi na godišnje smanjenje/povećanje.

Najbrojniji su državljani *Afganistana*, njih 965 zatečeno je tijekom 2017. godine u nezakonitom prelasku državne granice, dok ih je u 2016. godini evidentirano 903. U 2017. godini državljani *Kosova* drugi su po brojnosti (787), kao i 2016. godine kada ih je bilo 458.

Državljan *Turske* (517) zauzimanju treće mjesto u 2017. godini po brojnosti ilegalnih prijelaza državne granice, dok treće mjesto u 2016. godini

⁴² Prema podacima MUP-a RH, Služba za strateško planiranje, analitiku i razvoj: Statistički pregled temeljnih sigurnosnih pokazatelja i rezultata rada u 2017. godini, Zagreb, 2018.

⁴³ Zakon o schengenskim granicama, SL L 105, 13. 4. 2006.

⁴⁴ Direktiva 2004/38/EZ Europskog parlamenta i Vijeća o pravu građana Unije i članova njihovih obitelji o slobodi kretanja i boravka na teritoriju države članice, SL L 158/77, 29. travnja 2004.

pripada državljanima Albanije (435). Zatim su po brojnosti u nezakonitim prelascima državne granice i državljani Sirije, Alžira, Bosne i Hercegovine, Iraka, Irana, Maroka, Pakistana, Srbije. Državljanima Nigerije i Tunisa bilježe najmanji broj ilegalnih prijelaza državne granice u posljednje dvije godine.

Zanimljivo je spomenuti kako *Iran* i *Turska* imaju osjetno povećanje svojih državljana u ilegalnim migracijama u odnosu na 2016. godinu, dok *Irak*, *Maroko* i *Sirija* bilježe osjetan pad svojih ilegalnih migranata u odnosu na godinu prije.

NEZAKONITI PRIJELAZI DRŽAVNE GRANICE PREMA DRŽAVLJANSTVU			
Državljanstvo	2016.	2017.	+/- %
Afganistan	903	965	6,9
Albanija	435	401	-7,8
Alžir	196	131	-33,2
Bangladeš	39	67	71,8
BIH	137	129	-5,8
Irak	259	107	-58,7
Iran	106	204	92,5
Kosovo	458	787	71,8
Maroko	160	61	-61,9
Nigerija	7	8	14,3
Pakistan	333	367	10,2
Sirija	343	196	-42,9
Srbija	103	92	-10,7
Tunis	17	29	70,6
Turska	246	517	110,2
Ostale	754	747	-0,9
Ukupno	4.496	4.808	6,9

Tablica br. 3. Nezakoniti prelasci državne granice po državljanstvu⁴⁵

⁴⁵ Prema podacima MUP-a RH, Služba za strateško planiranje, analitiku i razvoj: Statistički pregled temeljnih sigurnosnih pokazatelja i rezultata rada u 2017. godini, Zagreb, 2018.

5. Zaključna razmatranja

U korpusu *izazova, rizika i prijetnji* za državnu sigurnost, *nezakonite migracije* su danas na veoma visokom mjestu i predstavljaju jedan od globalnih problema čitave međunarodne zajednice. Na težinu problema i njegovo rješavanje posebno utječe činjenica da su aktualne migracije nastale kao rezultat ratnih sukoba u širem okruženju EU u Siriji, Afganistanu, Iraku i drugim zemljama Bliskog istoka. Međutim, kraj sukoba se ne nazire već se čini da se produbljuje, i to posebno u Siriji, gdje se prelamaju interesi velikih (SAD, Rusija) i regionalnih sila (Turska). Dodatnu dimenziju ovim sukobima daje vjerska komponenta i činjenica da se posljedice sukoba osjećaju u cijelom svijetu.

To je dovelo do aktualne migrantske krize na području Europske unije. Bogate zemlje članice su posebno tangirane jer su kao razvijene veoma atraktivne, ne samo za (redovne) ekonomske migrante, već i za izbjeglice iz ratom zahvaćenih područja. Države regije nalaze se na poznatom *balkanskom putu* koji koriste migranti i izbjeglice iz ratnih područja, a svi teže da se domognu EU.

Migrantski val prati opasnost od *terorističkih napada* i „spavača“ jer je poznato da je u bliskoj prošlosti bio veliki broj terorističkih napada u europskim gradovima koji su u vezi s migrantskom krizom. Sve to dovodi do velikog otpora građana u europskim državama prema migrantima, a u posljednje vrijeme i jačanje pokreta koji zagovaraju najoštrije mjere prema izbjeglicama iz ratnih područja. Na situaciju utječu i pojedini incidenti i kaznena djela migranata, kao i veliki ekonomski teret koje ove države podnose za osiguranje državnih granica i socijalne programe.

U odgovoru na spomenute izazove, međunarodna zajednica je reagirala na legislativnom planu usvajanjem *Palermo konvencije* 2000. godine za borbu protiv organiziranog kriminaliteta i Dopunskim protokolima. Najvažniji Protokol II – *protiv krijumčarenja migranata kopnom, morem i zrakom* u prvi plan ističe međunarodnu suradnju država u borbi protiv nezakonitih migracija, posebno onih koje su rezultat djelovanja organiziranih kriminalnih grupa.

Normativni okvir dopunjen je i drugim međunarodnim dokumentima, navedenim u radu.

Međunarodni pravni izvori bili su dobra osnova državama potpisnicama da *usklade svoje nacionalno zakonodavstvo*, što su uglavnom i učinile. Isto su napravile i Republika Hrvatska i Republika Srbija, koje su ugradile pojedine

inkriminacije u svoje kazнено zakonodavstvo i usvojile rješenja u *lex specialis* propisima u pogledu specijalnih tehnika i drugih mehanizama za borbu protiv organiziranog kriminaliteta.

Mišljenja smo da na širem međunarodnom planu vodeće države svijeta treba da vode uravnoteženu vanjsku politiku kako bi izbjegle ratne sukobe. Time bi *a priori* otklonili jedan od glavnih uzroka migracija i time izbjegli moguće posljedice.

Nužno je da i ostale države regije u potpunosti usklade svoje nacionalno zakonodavstvo s međunarodnim pravnim okvirom u suzbijanju nezakonitih migracija. Isto tako, imajući u vidu nove *modus operandi* migrantskih procesa, valjalo bi zakonskim novelama riješiti pravne praznine koje se kao takve mogu pojaviti na međunarodnoj i nacionalnoj razini.

Literatura

Babović, M., *Savremeni migracijski tokovi u svetu*, Škola o prisilnim migracijama, Grupa 484 & IAN, Beograd, 2006.

Božić, V., *Krijumčarenje ljudi i trgovanje ljudima u hrvatskom kaznenom zakonodavstvu i sudskoj praksi (analiza stanja de lege lata uz prijedloge de lege ferenda)*, Zbornik Pravnog fakulteta u Rijeci, br. 2/2015.

Božić, V., *Labor exploitation as the most common form of the crime of trafficking in human beings in spite of the state border control and the labor market*, Zbornik radova Pravnog fakulteta u Nišu, 2016.

Božić, V., Nikač, Ž., *Criminal law responses to smuggling of people in Croatia and Serbia with the analysis of situation and trends*, Conference Proceedings of the International Scientific Conference „Towards a better future: the rule of law, democracy and polycentric development“, Bitola, Faculty of Law Kičevo, „St.Kliment Ohridski“, University Bitola, Center for Scientific Research at the Faculty of Law Kicevo, 2018.

Božić, V., Nikač, Ž., *Criminal incriminations based on the United nations Convention Against Transnational Organized crime in the criminal legislation of the Republic of Croatia and the Republic of Serbia*, Светиклиментовите пораки за етиката, моралот и вредностите, St. Clements's messages for ethics, morality and values, Fakultet za bezbednost, Skopje, 2016.

Božić, V., Lisičar, H., Mudrić, M., „Kaznenopravni aspekti krijumčarenja ljudi u Republici Hrvatskoj s osvrtom na mediteransku krizu – analiza stanja i preporuke de lege ferenda“, *Pravni život* br. 9 (2015), 578 1–848.

Browsers, Michaelle, *Political Ideology in the Arab World: Accommodation and Transformation*, 2009, New York: Cambridge University Press

Council of Europe Convention on Action against Trafficking in Human Beings, Warsaw, 16/05/2005, CETS No. 197

Directive 2011/36/EU of the European Parliament and of the Council of 5 April 2011 on preventing and combating trafficking in human beings and protecting its victims, and replacing Council Framework Decision 2002/629/JHA, Official Journal of the European Union L 101/1

Directive 2004/83/EZ od 29.04.2004. o minimalnim standardima za kvalifikaciju i status državljanina treće zemlje ili osoba bez državljanstva kao izbjeglica ili osoba kojima je na drugi način potrebna međunarodna zaštita te o sadržaju odobrene zaštite, „Službeni list Europske unije“ L 1304/12

Directive 2004/38/EZ Europskog parlamenta i Vijeća o pravu građana Unije i članova njihovih obitelji o slobodi kretanja i boravka na teritoriju države članice, SL L 158/77, 29. 04. 2004.

Državni zavod za statistiku Republike Hrvatske

Филиповски, З., *Откривање и спречување на илегалната миграција и трговија со луѓе во Република Македонија* (магистерски труд), Факултет за безбедност, Скопје, 2002.

Glossary on migration, International Organization for Migration, Geneva, 2011.

Goldstone, Jack A., Hazel, John T., Jr. (2011), *Understanding the Revolutions of 2011: Weakness and Resilience in Middle Eastern Autocracies*. Foreign Affairs.

Hansen, E., Donohoe, M., *Health Issues Of Migrant And Seasonal Farmworkers*, Journal of Health Care for the Poor and Underserved, Vol. 14, No. 2, 2003.

Ignjatović, Đ., *Kriminologija, Dosije*, Beograd, 2007.

International Labour Office (ILO), *Global Employment Trends 2012*,

Preventing a deeper jobs crisis, Geneve, 2012.

JITs Practical Guide, CoE, 04.11.2011 (15790/1/11, REV 1).

Kazneni zakon RH, NN br.125/11, 144/12, 56/15, 61/15, 101/17.

Krivični zakonik Republike Srbije, „Sl. glasnik RS“, br. 85/05, 88/05 – ispr., 107/05 – ispr., 72/09, 111/09, 121/12, 104/13, 108/14.

Mastilo, N., *Rečnik savremene srpske geografske terminologije*, Geografski fakultet Univerziteta u Beogradu, Beograd, 2001.

Mijalković, S., *Suprotstavljanje trgovini ljudima i krijumčarenju migranata*, Službeni glasnik i Institut za uporedno pravo, Beograd, 2009.

Mijalkovic, S., Zarković, M., *Ilegalne migracije i trgovina ljudima*, KPA, Beograd, 2012.

Monitoring disaster displacement in the context of climate change, UN Office for the Coordination of Humanitarian Affairs and the Internal Displacement Monitoring Centre, 2009.

MUP RH Služba za strateško planiranje, analitiku i razvoj: Statistički pregled temeljnih sigurnosnih pokazatelja i rezultata rada u 2017. godini, Zagreb, 2018.

Nikač, Ž., Božić, V., „Suzbijanje kaznenih djela ilegalnih migracija na području regije s posebnim osvrtom na Republiku Hrvatsku i Republiku Srbiju“, *Pravna riječ*, 2016, str. 193–220.

Nikač, Ž., *Palermo konvencija i Dopunski protokoli u funkciji suzbijanja organizovanog kriminala*, Zbornik KPA, Beograd 2015.

Nikač, Ž., Božić, V., *The Fight Against People Smuggling in the Region with Special Reference to the Republic of Croatia and Republic of Serbia, Comparative Security Systems of Neighbouring Countries: Similarities, Differences and Cooperative*, International Monograph, Faculty of Business Studies and Law University Union of Belgrade, 2018.

Nikač, Ž., Božić, V., Simić, B., *Joint investigative teams as a mechanism of The UN Convention against transnational organized crime*, Tematski zbornik radova učesnika 7. međunarodnog naučnog skupa „Archibald Reiss days” 2017.

Okvirna odluka Vijeća od 15. 3. 2001. o položaju žrtava u kaznenom postupku (2001/220/pup), „Službeni list Europske unije“ 1 082/1.

Prekršajni zakon, „Narodne novine“, br. 107/07, 39/13, 157/13, 110/15, 70/17.

Recommended Principles and Guidelines on Human Rights and Human Trafficking, dostupno na: <http://apflnet.ilo.org/resources/recommended-principles-and-guidelines-on-human-rights-and-human-trafficking>

Republički zavod za statistiku Republike Srbije.

The IOM World Migration Report, 2010

UN Convention against Transnational Organized Crime, UNCATOC, UN, Treaty Series, vol. 2225.

Zakon o schengenskim granicama, SL L 105, 13. 4.2006.

Žarković, M., Mladan, D., Bjelovuk, I., *Specifičnosti kriminalističkog postupanja na mestu događaja u uslovima velikih akcidenata – vanrednih situacija*, NBP No. 2, Vol. XIV, Beograd, 2009.

INTERNATIONAL CORRECTIONAL RESPONSES TO THE CURRENT MIGRATION CRISIS*

Vanda Božić, PhD, Research Associate*
Željko Nikač, PhD, Full Professor**

***Abstract:** The authors deal with a very topical issue and the global problem of illegal migration that has escalated to the present time primarily as a result of war conflicts. The first part of the paper includes the concepts and characteristics of migration and illegal crossing of the state border. It points to the distinction between illegal crossing the state border and smuggling of human beings. The second part deals with the international legal framework for the prevention and suppression of illegal migration and smuggling of people, with reference to the law of the European Union. In the third part of the paper, authors made an overview and analysis of the illegal crossing of the state border towards the countries of the Region. Concluding considerations include possible suggestions of de lege ferenda with the aim of preventing and combating illegal migration and smuggling of people and more comprehensive control of state borders.*

***Key words:** International Criminal Justice Framework, Illegal Migration, Smuggling of People, State Border, Croatia, Serbia, EU.*

* Faculty of Law/ University in Zagreb

** Academy of Criminalistic and Police Studies, Belgrade

УДРУЖЕЊЕ ПРАВНИКА РЕПУБЛИКЕ СРПСКЕ

Број 56/2018

Година XV

ISSN: 1840-0272

ПРАВНА РИЈЕЧ

ЧАСОПИС ЗА ПРАВНУ ТЕОРИЈУ И ПРАКСУ

БАЊА ЛУКА, 2018.

Година XV

Број 56/2018

ПРАВНА РИЈЕЧ

УДРУЖЕЊЕ ПРАВНИКА
РЕПУБЛИКЕ СРПСКЕ

ИЗДАВАЧ:

Удружење правника Републике Српске

ГЛАВНИ И ОДГОВОРНИ УРЕДНИК:

Академик проф. др Рајко Кузмановић

РЕДАКЦИЈА:

Академик проф. др Снежана Савић, академик проф. др Рајко Кузмановић,
академик проф. др Миодраг Симовић, проф. др Валерија Шаула,
проф. др Миле Дмичић, проф. др Никола Мојовић, проф. др Душко Медић,
проф. др Енес Хашић

ИЗДАВАЧКИ САВЈЕТ:

Проф. др Витомир Поповић,
проф. др Марко Рајчевић, проф. др Драган Голијан,
Јован Чизмовић, Ирена Мојовић, Џерард Селман,
проф. др Радомир Лукић, проф. др Љубинко Митровић, Милош Комљеновић

НАУЧНИ ОДБОР:

Академик проф. др Рајко Кузмановић, предсједник Удружења правника Републике Српске, Академија наука и умјетности Републике Српске (*БиХ*) предсједник; академик проф. др Слободан Перовић, Удружење правника Републике Србије (*Србија*), члан; академик Игор Леонидович Трунов, Руска академија природних наука (*Русија*), члан; академик проф. др Владо Камбовски, Академија наука и умјетности Македоније (*Македонија*), члан; академик проф. др Снежана Савић, Уставни суд Републике Српске (*БиХ*), члан; академик проф. др Миодраг Симовић, Уставни суд Босне и Херцеговине (*БиХ*), члан; академик проф. др Витомир Поповић, Правни факултет Универзитета у Бањој Луци (*БиХ*), члан; проф. др Жељко Мирјанић, Правни факултет Универзитета у Бањој Луци (*БиХ*) члан; проф. др Миле Дмичић, Правни факултет Универзитета у Бањој Луци (*БиХ*) члан; проф. др Душко Медић, Уставни суд Републике Српске (*БиХ*), члан; проф. др Никола Мојовић, Правни факултет Универзитета у Бањој Луци (*БиХ*), члан; проф. др Мирјана Рађеновић, Правни факултет Универзитета у Бањој Луци (*БиХ*), члан; проф. др Марко Рајчевић, Уставни суд Републике Српске (*БиХ*), члан; проф. др Љубинко Митровић, Омбудсман Босне и Херцеговине (*БиХ*), члан; проф. др Милан Шкулић, Правни факултет Универзитета у Београду (*Србија*), члан; проф. др Добросав Миловановић, Правни факултет Универзитета у Београду (*Србија*) члан; проф. др Маринко Учур, Правни факултет Свеучилишта у Риједи (*Хрватска*), члан; проф. др Жељко Бартуловић, Правни факултет Свеучилишта у Риједи (*Хрватска*), члан; проф. др Драгана Дамјановић, Економски факултет Беч (*Аустрија*), члан; проф. др Драго Радуловић, Правни факултет Подгорица (*Црна Гора*), члан; проф. др Вид Јакулин, Универзитет у Љубљани (*Словенија*), члан

Часопис „Правна ријеч“ излази два пута годишње.

СЈЕДИШТЕ РЕДАКЦИЈЕ ЧАСОПИСА

Ул. Веселина Маслеше бр. 28/1, Бања Лука, Телефон/факс: 051/212-320

www.udruzenjpravnika.org

ПРАВНА РИЈЕЧ

ЧАСОПИС ЗА ПРАВНУ ТЕОРИЈУ И ПРАКСУ

Удружење правника Републике Српске основано је почетком 1996. године, а крајем 2003, доношењем статутарних, програмских и других докумената, обновљено и утемељено као стручна, самостална, нестраначка организација правника у Републици Српској.

„Правна ријеч“, часопис за правну теорију и праксу, установљен је као гласило Удружења правника Републике Српске, који доприноси остваривању заједничких програмских интереса правника, професионалном унапређивању правне струке и развијању највиших моралних вриједности, правне етике и правне културе.

Часопис објављује чланке научног и стручног карактера из свих области права, те теоријска истраживања и студије из упоредног права и нашег права, као и материјале са научних, стручних и консултантских јавних расправа и других скупова правника. Часопис ће објављивати реферате, саопштења и дискусије са традиционалног савјетовања „Октобарски правнички дани“ под називом „Изградња и функционисање правног система“. У њему ће се поклонити пажња свему ономе што се у нашем правном животу и друштву у цјелини збива, а што доприноси стварању владавине права и модерне правне државе и изграђивању и нормалном функционисању нашег правног система. На његовим странама објављују се и одабране одлуке из судске, управне и арбитражне праксе, осврти и прикази нових књига из правне књижевности, као и разноврсни прилози из свакодневне правничке праксе.

Као гласило Удружења правника Републике Српске, часопис прати дјеловање правничке организације и о њој обавјештава читаоце и укупну јавност.

САДРЖАЈ

КРИВИЧНОПРАВНА ОБЛАСТ

Материјално кривично право

Проф. др Драган Јовашевић НАСИЉЕ У ПОРОДИЦИ У РЕПУБЛИЦИ СРБИЈИ – кривичноправни аспекти	11
Проф. др Љубинко Митровић Мр Драгана Косић УЛОГА ПОЛИЦИЈЕ У ОДУЗИМАЊУ ИМОВИНЕ КОЈА ЈЕ ПРОИСТЕКЛА ИЗВРШЕЊЕМ КРИВИЧНОГ ДЈЕЛА У РЕПУБЛИЦИ СРПСКОЈ	33
Проф. др Вељко Икановић НОВА КРИВИЧНА ДЈЕЛА ПРОТИВ ИМОВИНЕ У КРИВИЧНОМ ЗАКОНИКУ РЕПУБЛИКЕ СРПСКЕ	53
Проф. др Зоран Павловић БРАК И ПОРОДИЦА КАО ОБЈЕКТ ЗАШТИТЕ У КРИВИЧНОМ ЗАКОНОДАВСТВУ СРБИЈЕ	69
Доц. др Дарко Радуловић УПОЗНАВАЊЕ ЛИЧНОСТИ УЧИНИОЦА КРИВИЧНОГ ДЈЕЛА КАО ПРЕТПОСТАВКА ИНДИВИДУАЛИЗАЦИЈЕ КРИВИЧНЕ САНКЦИЈЕ	85
Проф. др Марина Симовић Проф. др Драган Јовашевић РЕХАБИЛИТАЦИЈА У КРИВИЧНОМ ПРАВУ: ПОЈАМ, ДЕЈСТВО И КАРАКТЕРИСТИКЕ	103
Проф. др Ведад Гурда ПРАВНА ПРИРОДА И ИЗВРШЕЊЕ ЗАВОДСКЕ МЈЕРЕ УПУЋИВАЊА У ОДГОЈНУ УСТАНОВУ У БОСНИ И ХЕРЦЕГОВИНИ	123

Др Николина Грбић Павловић
МЕЂУНАРОДНИ СТАНДАРДИ И АЛТЕРНАТИВНО КАЖЊАВАЊЕ
МАЛОЉЕТНИКА ОГРАНИЧЕЊЕМ СЛОБОДЕ151

Др sc. Ванда Божић
Проф. др Жељко Никач
МЕЂУНАРОДНИ КАЗНЕНОПРАВНИ ОДГОВОРИ НА АКТУАЛНУ
МИГРАНТСКУ КРИЗУ167

Доц. др Миодраг Букарица
ПРИМЈЕНА ПРАВИЛА О СТИЦАЈУ И ПРОДУЖЕНОМ
КРИВИЧНОМ ДЈЕЛУ ПРАВНОГ ЛИЦА ПРЕМА
КРИВИЧНОМ ЗАКОНИКУ РЕПУБЛИКЕ СРПСКЕ187

Јелена Вукадиновић
ЗАКОНСКА ЗАШТИТА ЛИЦА КОЈА ПРИЈАВЉУЈУ
КОРУПЦИЈУ У РЕПУБЛИЦИ СРПСКОЈ203

Мр Драган Балтић
КРАЂА ЕЛЕКТРИЧНЕ ЕНЕРГИЈЕ КАО ПОСЕБНО
КРИВИЧНО ДЈЕЛО У НОВОМ КРИВИЧНОМ
ЗАКОНОДАВСТВУ РЕПУБЛИКЕ СРПСКЕ225

Ранко Керовић
НУЖНА ОДБРАНА У ТЕОРИЈИ И ПРАКСИ
РЕПУБЛИКЕ СРПСКЕ243

Кривично процесно право

Проф. др Станко Бејатовић
АЛТЕРНАТИВНЕ КРИВИЧНЕ САНКЦИЈЕ И
ПОЈЕДНОСТАВЉЕЊЕ ФОРМЕ ПОСТУПАЊА КАО
НЕЗАОБИЛАЗНИ ИНСТРУМЕНТИ ДРЖАВНЕ РЕАКЦИЈЕ НА
КРИМИНАЛИТЕТ (СТАЊЕ У СРБИЈИ)257

Проф. др Драго Радуловић
ПОСТУПАК ЗА ИЗРИЦАЊЕ КРИВИЧНЕ САНКЦИЈЕ БЕЗ
ГЛАВНОГ ПРЕТРЕСА КАО УПРОШЋЕНА ПРОЦЕСНА ФОРМА У
КРИВИЧНОПРОЦЕСНОМ ЗАКОНОДАВСТВУ ЦРНЕ ГОРЕ285

Проф. др Војислав Ђурђић
ПРЕУРЕЂЕЊЕ ОСНОВНИХ НАЧЕЛА КРИВИЧНОГ ПОСТУПКА И
УПРОШЋЕНЕ ПРОЦЕСНЕ ФОРМЕ307

Академик проф. др Миодраг Н. Симовић
Проф. др Владимир М. Симовић
ДОБРОВОЉНИ ПРИСТАНАК ЗА ПРЕТРЕС У КРИВИЧНОМ
ПОСТУПКУ У САД И „ИСПРАВНОСТ“ БАЛАНСИРАЊА
СТАНДАРДА У КРИВИЧНИМ ИСТРАГАМА325

Проф. др Саша Кнежевић
Др Иван Илић
ЛЕГИСЛАТИВНА ОСНОВА ЗА ДОСТУПНОСТ ПРАВДЕ У
СРПСКОМ КРИВИЧНОМ ПОСТУПКУ351

Доц. др Миле Шикман
Др Велибор Бајичић
ПОСЕБНЕ ИСТРАЖНЕ РАДЊЕ – НОВИНЕ У ПРАВНОМ
ОКВИРУ И ПРАКТИЧНОМ ПОСТУПАЊУ 371

Др Раденко Јанковић
ИМОВИНСКОПРАВНИ ЗАХТЈЕВ У КАЗНЕНОМ НАЛОГУ401

ДРУГЕ КРИВИЧНОПРАВНЕ НАУКЕ

Проф. др Миле Матијевић
Мр Марија Маркановић
Мирослав Ђукић
ОПЕРАТИВНИ РАД ПОЛИЦИЈЕ НА БЕЗБЈЕДНОСНОМ СЕКТОРУ
ОСНОВ УСПЈЕШНОГ СУЗБИЈАЊА КРИМИНАЛИТЕТА427

Проф. др Урош Пена
КРИМИНАЛИСТИЧКИ АСПЕКТ
ПОЛИГРАФСКОГ ИСПИТИВАЊА449

Проф. др Дарко Димовски
Проф. др Миомира Костић
Лука Анђелковић, мср
ГОВОР МРЖЊЕ И СЛОБОДА ИЗРАЖАВАЊА У
ПРАКСИ ЕВРОПСКОГ СУДА ЗА ЉУДСКА ПРАВА471

Prof. dr Gál István László THE USE OF ELECTRONIC OPTIC TOOLS IN HUNTING (NIGHT VISION SCOPES, THERMAL CAMERAS)	491
Доц. др Дарко Јокић ПРАКТИЧНИ ПРОБЛЕМИ ОКО УСАГЛАШАВАЊА БОСАНСКОХЕРЦЕГОВАЧКОГ ПРАВНОГ ОКВИРА СА ЗАКОНОМ О ЗАШТИТИ ТАЈНИХ ПОДАТАКА	499
УПУТСТВО АУТОРИМА	521

КРИВИЧНОПРАВНА ОБЛАСТ

Материјално кривично право